

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК [378:373.2.011.3-051]:373.2.035

DOI 10.12958/2227-2844-2024-5(364)-152-160

Цаплюк Олександр Сергійович,

асистент кафедри дошкільної і спеціальної освіти

Криворізького державного педагогічного університету,

м. Кривий Ріг, Україна.

tsapliukolexandr@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9083-2331>

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Компетентнісний характер сучасної освіти, зокрема дошкільної, зумовлює необхідність пошуку ефективних шляхів підвищення ефективності освітнього процесу, його адаптації до реалій сьогодення. Україна на сьогодні опиняється в ситуації, коли з одного боку треба вирішувати питання успішної інтеграції суспільства в міжнародний дискурс, а з іншого – максимально плекати власну українську ідентичність. У зв'язку з цим, підготовку вихователів до реалізації освітніх напрямів «Особистість дитини» (як основи мотивації до взаємодії), «Мовлення дитини» (як основи ідентичності та комунікації), «Дитина в соціумі» (як основи побудови позиції громадянина своєї країни, з усіма його атрибутами, відповідно до віку) Базового компоненту дошкільної освіти розглядаємо як комплексне явище формування соціокультурної компетентності дитини старшого дошкільного віку (Базовий компонент дошкільної освіти, 2021). Окремі аспекти вирішення цієї проблеми вбачаємо в роботах А. Богуш щодо мовленнєвого становлення дитини, її прилучення до українського народознавства та інтеграції цих знань в побудову розвивального полікультурного мовленнєвого середовища, в дослідженнях теоретичних питань полікультурного виховання (К. Крутій, Л. Зданевич, Л. Артемова, А. Солодка, В. Бойченко, В. Борисов, П. Кендзьор та ін.), в дослідженнях взаємозв'язку впливів закладу дошкільної освіти та сім'ї на полікультурне виховання дошкільників Ф. Каразоглу, особливостей формування україномовної соціокультурної компетентності Л. Топчій тощо. В той же час питання виділення та дослідження педагогічних умов підвищення ефективності підготовки майбутніх вихователів до формування соціокультурної компетентності у дітей старшого дошкільного віку як комплексного явища залишається слабо висвітленим.

Для формулювання та перевірки педагогічних умов на достатньому науковому рівні нами було підібрано відповідний перелік теоретичних, емпіричних та статистичних методів дослідження. Зокрема це аналіз фахової літератури та нормативних документів, факторний аналіз, методи моделювання та педагогічного експерименту. Саме поняття «педагогічні умови» є специфічним та обширним. Так, згідно зі словником-довідником професійної педагогіки до педагогічних умов слід відносити всі обставини що тою чи тою мірою впливають на протікання цілісного педагогічного процесу (Словник-довідник з професійної педагогіки, 2006, с. 193). Такий підхід обумовлює постійне розширення переліку факторів які можна потрактувати як педагогічні умови в залежності від особливостей та напрямку педагогічного дослідження. В той же час всі умови витікають із загальнопедагогічних законів, закономірностей, принципів, методологічних підходів, що забезпечує їх загальну ефективність, це робить самооче-

видним певний ступінь впливу на різні педагогічні явища (Хриков, 2022). Тож для відбору та дослідження значущості та ступеня впливу різноманітних факторів, а також обґрунтування на їх основі педагогічних умов підготовки до формування соціокультурної компетентності, нами було проведено факторний аналіз.

В межах аналізу ми опрацювали фахову літературу що дозволила виділити 27 найбільш суттєвих загальнопедагогічних та специфічних для соціокультурної компетентності факторів впливу на протікання освітнього процесу. Далі було створено Гугл форму в якій респондентам пропонувалося проранжувати всі 27 факторів по шкалі від 1 до 5 де 1 – найнижчий ступінь впливу на підготовку вихователів до формування соціокультурної компетентності старших дошкільників, 5 – найвищий. В цьому етапі факторного аналізу взяли участь 24 респонденти, що обиралися з числа педагогів-науковців, що мають публікації з дотичної тематики, педагоги-практики закладів вищої освіти, вихователі-методисти. Отримані дані були опрацьовані на базі програмного забезпечення Statistica шляхом виділення генеральних факторів через критерій Кеттела. Отримані результати подаємо узагальнено в таблиці.

Таблиця 1

№	Фактор впливу	Вагомість факторних навантажень			
		Генеральний фактор 1 організаційний	Генеральний фактор 2 особистісний	Генеральний фактор 3 предметно-теоретичний	Генеральний фактор 4 предметно-практичний
1	Використання сучасних методів і технологій навчання	0,473156	0,595234	0,135248	0,022457
2	Інтерактивність освітньої діяльності	0,725435	0,378534	-0,014236	0,037824
3	Формування педагогічної рефлексії	0,214122	0,446258	0,171255	0,046654
4	Розвиток емоційного інтелекту студентів	0,475562	0,446523	0,311235	0,489622
5	Міждисциплінарний характер освітнього процесу	0,891124	0,478232	0,242441	0,235564
6	Формування потреби та навичок самоосвіти	0,012443	0,287223	0,213556	0,141244
7	Розвиток критичного мислення	0,287256	0,621411	0,163236	-0,038423
8	Оволодіння навичками керівництва дитячим колективом	-0,241123	0,156321	0,247874	0,083325
9	Диференційованість в педагогічному спілкуванні	0,462541	0,332587	0,201236	0,375691
10	Залучення до неформальної освіти	0,455214	0,235689	0,401205	0,146652
11	Оволодіння навичками використання ІКТ	0,475235	0,541236	0,500456	0,245232
12	Формування педагогічної етики та моральних цінностей майбутніх вихователів	-0,241223	0,726634	0,118895	0,188462
13	Розвиток комунікативних навичок майбутніх вихователів	0,145233	0,747863	0,310546	0,065231
14	Науковість викладу навчальних матеріалів	0,424893	0,574231	0,356314	0,187231

Продовження таблиці 1

15	Забезпечення сталості та регулярності мотиваційного компоненту	0,356321	0,587123	0,498923	0,115468
16	Оцінка та зворотній зв'язок від педагогів	0,525891	0,396234	0,487231	0,352436
17	Забезпечення кваліфікованої психологічної підтримки	0,372231	0,256121	0,488231	0,352361
18	Практикоорієнтованість освітнього процесу	0,678596	0,244568	-0,085423	0,423145
19	Достатнє матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу	0,433482	0,410258	0,456912	0,378531
20	Креативність викладачів	0,256321	0,475963	0,347561	0,025632
21	Формування знань сучасної теорії полікультурного виховання	0,212894	0,144563	0,656982	0,345831
22	Обізнаність в культурних особливостях власного та інших народів	0,345216	0,247523	0,887423	0,454213
23	Використання міжкультурних комунікацій в освітньому процесі	0,017894	0,278231	0,454783	0,412458
24	Проведення семінарів і тренінгів на основі реальних кейсів з виховання в поліетнічних групах	0,054523	0,142155	0,385231	0,754621
25	Формування ЗУН зі створення розвивального полікультурного освітнього середовища	-0,024583	0,178236	0,464253	0,814512
26	Підготовка до використання національних культурних надбань як основи для полікультурного виховання	0,278231	0,456212	0,187523	0,745231
27	Достатня насиченість освітньо-професійної програми національно-патріотичним, комунікативним та полікультурним змістом	0,445223	0,054523	0,711458	0,456932
Загалом		7,697986	7,125723	8,421458	8,325893

Враховуючи складність досліджуваного феномену, значенням вагомості факторних навантажень що можуть бути занесені до структури генеральних факторів було визначено 0,5. Як бачимо з таблиці, в результаті аналізу обраних факторів було виділено 4 генеральні фактори: організаційний, особистісний, предметно-теоретичний та предметно-практичний, згідно з характером факторів які віднесено до них. На основі цього можемо сформулювати такі педагогічні умови:

1. забезпечення інтегрованості змісту освітнього процесу на основі сучасних педагогічних та технологічних рішень.
2. забезпечення стійкої мотивації при побудові теоретико-методичного базису вихователя.
3. змістовність та предметна насиченість освітнього матеріалу.

4. середовищний характер практичної складової освітнього процесу.

Для експериментального дослідження запропонованих педагогічних умов нами були визначені критерії, показники та рівні готовності майбутніх вихователів. Критерії та показники до них:

1. предметні знання (з показниками розуміння основ соціокультурної компетентності, знання культурних особливостей та традицій різних народів, володіння теоретичними аспектами дошкільної дидактики);

2. педагогічні вміння (з показниками вміння організувати інтерактивні та практикоорієнтовані заняття, здатність адаптувати освітній процес до індивідуальних потреб дітей, вміння використовувати різні методи та прийоми виховання);

3. особистісна готовність (включає показники наявності емпатії та толерантності, сформованість педагогічної етики та моральних цінностей, внутрішня мотивація до роботи в багатокультурному середовищі на засадах чіткої громадянської позиції);

4. комунікативні навички (вміння ефективно спілкуватися з дітьми, батьками та колегами, здатність до активного слухання та вираження своїх думок, вміння працювати в команді та створювати позитивну атмосферу);

5. Методична готовність (здатність планувати та організувати різні форми активності, спрямовані на формування соціокультурної компетентності, вміння добирати матеріали та ресурси для найповнішої реалізації освітньої мети, вміння оцінювати та враховувати результати освітньої діяльності).

До кожного критерію були сформульовані три рівні підготовленості – достатній, середній та низький. Оцінка сформованості кожного критерію відбувалася на основі впровадження добірки діагностичних методик, зокрема предметні знання вивчалися з допомогою анкетування що охоплювало основи соціокультурної компетентності, культурні особливості та теоретичні аспекти педагогіки. Другий етап дослідження включав цілеспрямоване спостереження за організацією та проведенням заняття. Особистісна готовність майбутніх вихователів оцінювалася з допомогою рольової гри на основі ситуаційного моделювання. Комунікативні навички – з допомогою набору з 5 комунікативних ігор. Методична готовність на основі письмового тесту з відкритими відповідями. В експерименті взяли участь 102 студенти з яких 53 в експериментальній та 49 в контрольній групі, результати засвідчили низку прогалів в готовності до здійснення фахової діяльності з формування соціокультурної компетентності. Зокрема це обмежені уявлення щодо розуміння поняття соціокультурної компетентності, його ототожнення з полікультурним вихованням, відсутність співвіднесення предметно-просторового середовища поліетнічного змісту з можливостями реалізації освітніх завдань в ньому, недостатня обізнаність та готовність до практичної реалізації різноманітних методів і засобів громадянського та полікультурного виховання, обмежена особиста мотивація до здійснення такої діяльності. Цифрові вираження результатів представляємо в таблиці 2.

Таблиця 2

Критерій	Група	Низький рівень (%)	Середній рівень (%)	Достатній рівень (%)
Предметні знання	Експериментальна	52	28	20
	Контрольна	54	25	21
Педагогічні вміння	Експериментальна	46	32	22
	Контрольна	50	30	20
Особистісна готовність	Експериментальна	54	26	20
	Контрольна	60	22	18
Комунікативні навички	Експериментальна	53	31	16
	Контрольна	55	32	13
Методична готовність	Експериментальна	47	29	24
	Контрольна	52	28	20

Враховуючи виділені педагогічні умови та за результатами констатувального етапу дослідження нами було розроблено модель підготовки майбутніх вихователів до формування соціокультурної компетентності дітей старшого дошкільного віку. Модель реалізовувалася в три етапи – мотиваційний, когнітивний та практико-оцінний. Мотиваційний етап здійснювався в трьох напрямках – забезпечення інтерактивного, креативного освітнього середовища в етності, з акцентом на його роль в практичній діяльності; застосування активних форм навчання, таких як ігри, дискусії та групова робота на основі методів акваріуму, методу реальних кейсів, взаємонавчання чи методу «подумай-обговори-поділись»; змістова насиченість навчального матеріалу, його подача в форматі дослідження цікавих фактів і прикладів. В межах цих етапів забезпечувалася підготовка майбутніх вихователів за п'ятьма критеріями представлені раніше, формування кожного критерію ґрунтувалося на реалізації виділених педагогічних умов. Педагогічну модель представимо на рисунку 1.

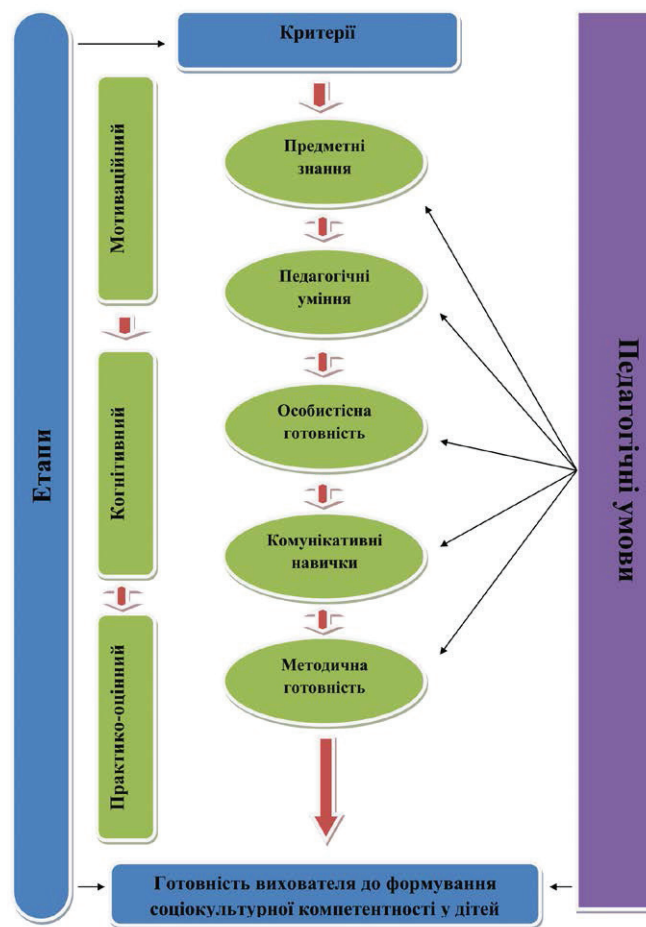

Рис. 1. Модель підготовки майбутніх вихователів до формування соціокультурної компетентності дітей старшого дошкільного віку

Елементом забезпечення третьої педагогічної умови (змістовність та предметна насиченість освітнього матеріалу) в експериментальній методиці побудованій на базі представленої моделі, стало розширення змісту нормативних курсів. Так дисципліна «Педагогіка дошкільна» була розширена темами «Витоки полікультурного виховання в моральному та національно-патріотичному. Виховання поваги до культурного різноманіття у контексті сучасних освітніх тенденцій (А. Богуш, К. Крутій, Л. Зданевич, Л. Артемова, І. Рогальська-Яблонська, Ф. Каразолі та ін.). Форми та методи полікультурного виховання в ЗДО. Використання етнокультурних

елементів у полікультурному вихованні. Проблеми та перспективи впровадження полікультурного виховання в освітній процес». Дисципліна «Теорія та методика розвитку рідної мови дітей» темами «Мовна культура як основа соціокультурної компетентності; Роль рідної мови у формуванні культурної ідентичності дитини; Інтеграція елементів національної культури у мовний розвиток». Дисципліна «Етнопедагогіка дитинства з методикою проведення занять з народознавства» темами «Вплив народних ігор на засвоєння дітьми соціальних норм, ролей, цінностей; Народні обрядові традиції як основа для формування світоглядних орієнтирів». Закріплення цих тем відбувалося в межах навчально-методичної практики яка розширювала зміст означених дисциплін в практичній площині.

Наступним кроком було впровадження трьох елективних курсів спрямованих на формування міцної теоретико-методичної основи підготовки до формування соціокультурної компетентності старших дошкільників, зміст яких доповнював та розширював теми додані в нормативні дисципліни. Реалізація першої педагогічної умови «забезпечення інтегрованості змісту освітнього процесу на основі сучасних педагогічних та технологічних рішень» була здійснена шляхом використання флеш-карт згенерованих в додатку «Quizlet» та спеціальних завдань на актуалізацію та повторення здобутих раніше знань в системі Moodle.

Перший елективний курс «Соціально-комунікативна діяльність дітей дошкільного віку» мав на меті ознайомити студентів з тим, як розвиваються можливості до соціальної взаємодії у дітей від народження і до вступу до школи, прослідкувати її ускладнення та розширення. В межах курсу було розглянуто три змістових модулі - введення в соціально-комунікативну діяльність дітей дошкільного віку в межах якого студенти актуалізували знання з вікових особливостей соціально-комунікативного розвитку, модуль «Формування комунікативних навичок у дошкільників», в межах якого розглянули теоретичні основи поняття комунікативного розвитку, специфіку формування комунікативних навичок тощо. Основна кількість годин була відведена на третій модуль «Педагогічні стратегії та методи в роботі з соціально-комунікативного розвитку», в межах якого студенти на практиці познайомились зі специфікою діагностики соціально-комунікативного розвитку, особливостями побудови корекційно-розвиткових програм, використанням різних видів ігор та вправ з соціально-комунікативного розвитку.

Другий елективний курс – «Полікультурне виховання в сучасній дошкільній освіті» реалізовувався через змістові модулі «Витоки та сучасний стан розробки поняття» де студенти ознайомилися з історією та різноманітними концепціями полікультурного виховання, «Стихійне та розвивальне полікультурне освітнє середовище» який включав теоретичні аспекти питання та реалізацію індивідуальних та групових проєктів з побудови розвивального середовища в предметно-мовленнєвому та мовленнєво-просторовому напрямках (Крутій, Зданевич, 2018), «Особливості інтеграції дитини дошкільного віку в полікультурне освітнє середовище (молодший, середній, старший дошкільний вік) ґрунтувався на впровадженні знань з попереднього модуля та попереднього елективного курсу та був реалізований через метод кейсів.

Третій елективний курс носив назву «Формування соціокультурної компетентності старших дошкільників» і передбачав розширення змісту попередніх дисциплін в контексті соціокультурної компетентності. Курс складався з теоретичного модуля «Соціокультурна компетентність як інтегрований психолого-педагогічний феномен», а також двох практичних модулів – «Рідна мова та національні традиції як основа формування соціокультурної компетентності» в межах якого методи соціально-комунікативного розвитку та знання методики проведення занять з народознавства були інтегровані як елементи формування соціокультурної компетентності, та «Виховання міжкультурної толерантності та сприйняття різноманітності» що передбачав опрацювання конкретних методів та засобів взаємодії з дітьми в спеціально організованому середовищі а також блок роботи з батьками. Специфіка структури та проведення кожного курсу була спрямована на реалізацію педагогічної умови 2 «забезпечення стійкої мотивації при

побудові теоретико-методичного базису вихователя». Четверта педагогічна умова була реалізована через практичну складову елективних курсів, а також в межах виробничої практики, зміст якої був доповнений завданнями з побудови розвивального полікультурного освітнього середовища та здійсненням спеціально-організованих форм діяльності в межах цього середовища (на вибір студента).

На контрольному етапі експерименту було здійснено повторну діагностику з використанням того самого інструментарію. Повторне дослідження продемонструвало позитивні зміни в рівні розвитку готовності майбутніх вихователів за всіма п'ятьма критеріями в експериментальній групі та незначні зміни в контрольній групі. Порівняльний аналіз представлено в таблиці 3 та в формі діаграми.

Таблиця 3

Критерії	Достатній рівень (констатувальне дослідження)	Середній рівень (констатувальне дослідження)	Низький рівень (констатувальне дослідження)	Достатній рівень (контрольне дослідження)	Середній рівень (контрольне дослідження)	Низький рівень (контрольне дослідження)
Предметні знання (ЕГ)	20%	28%	52%	35%	55%	10%
Предметні знання (КГ)	21%	25%	54%	23%	28%	49%
Педагогічні уміння (ЕГ)	22%	32%	46%	41%	44%	15%
Педагогічні уміння (КГ)	20%	30%	50%	21%	54%	25%
Особистісна готовність (ЕГ)	20%	26%	54%	32%	55%	13%
Особистісна готовність (КГ)	18%	22%	60%	21%	27%	52%
Комунікативні навички (ЕГ)	16%	31%	53%	43%	41%	16%
Комунікативні навички (КГ)	13%	32%	55%	16%	39%	45%
Методична готовність (ЕГ)	24%	29%	47%	38%	48%	14%
Методична готовність (КГ)	20%	28%	52%	21%	32%	47%

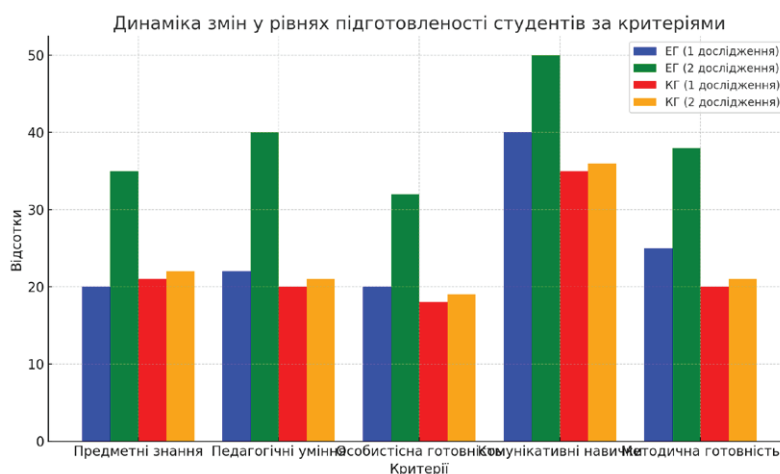

Рис. 2 Динаміка змін готовності майбутніх вихователів за п'ятьма критеріями

Отже, покращення показників за кожним з п'яти критеріїв засвідчило значну ефективність сформульованих педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до формування соціокультурної компетентності у дітей старшого дошкільного віку та експериментальної методики для їх реалізації в освітньому процесі. Це дозволяє зробити висновок про доцільність впровадження запропонованої методики в практику професійної підготовки фахівців з дошкільної освіти.

Список використаної літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: Т. Піроженко. К. : Видавництво, 2021. 37 с.
2. Словник-довідник з професійної педагогіки / за ред. А. Семенової. Одеса : Пальміра, 2006. 221 с.
3. Хриков Є. Педагогічні умови в структурі наукового знання. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. 2022. Вип. 4. С. 5–10. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2022-4-5-10>
4. Крутій К., Зданевич Л. Механізм практичної реалізації створення полікультурного мовленнєвого середовища в закладі дошкільної освіти. *Інноватика у вихованні: зб. наук. пр. / упоряд. О. Б. Петренко*. Рівне : РДГУ, 2018. Т. 1. Вип. 7. С. 41–45.

References

1. Pirozhenko, T. (2021). Bazovyi komponent doshkilnoi osvity [Basic component of preschool education]. Kyiv: Vydavnytstvo [in Ukrainian].
2. Semenova, A. (2006). Slovnyk-dovidnyk z profesiinoi pedahohiky [Dictionary-reference book on professional pedagogy]. Odesa: Palmira [in Ukrainian].
3. Khrykov, Y. (2022). Pedahohichni umovy v strukturi naukovoho znannia [Pedagogical conditions in the structure of scientific knowledge]. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho – Bulletin of Bohdan Khmelnytsky Cherkasy National University*, (4), 5–10. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2022-4-5-10> [in Ukrainian].
4. Krutii, K., & Zdanevych, L. (2018). Mekhanizm praktychnoi realizatsii stvorennia polikulturnoho movlennievoho seredovyscha v zakladi doshkilnoi osvity [Mechanism for practical implementation of creating a multicultural speech environment in a preschool educational institution]. *Innovatyka u vykhovanni – Innovation in education*, 1(7), 41–45 [in Ukrainian].

Цаплюк О. С. Експериментальна перевірка педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до формування соціокультурної компетентності у старших дошкільників

В статті розглянуто процес формулювання та експериментальної перевірки педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до формування соціокультурної компетентності у дітей старшого дошкільного віку. Формулювання педагогічних умов було здійснено на основі результатів факторного аналізу який дозволив виділити чотири генеральні фактори (організаційний, особистісний, предметно-теоретичний та предметно-практичний). Педагогічними умовами виступили забезпечення інтегрованості змісту освітнього процесу на основі сучасних педагогічних та технологічних рішень, забезпечення стійкої мотивації при побудові теоретико-методичного базису вихователя, змістовність та предметна насиченість освітнього матеріалу, середовищний характер практичної складової освітнього процесу. Для перевірки дієвості цих умов було розроблено модель та експериментальну методику для її реалізації. Модель включала п'ять критеріїв – предметні знання, педагогічні вміння, особистісна готовність, комунікативні навички, методична готовність, реалізація яких здійснювалась в три етапи: наскрізний мотиваційний етап, когнітивний та практико-оцінний. На основі цієї моделі було розроблено експери-

ментальну методику впровадження якої включало доповнення змісту нормативних дисциплін відповідними темами з полікультурного виховання, світоглядного становлення, формування соціальних норм тощо; впровадженням трьох елективних курсів та розширених завдань до навчально-методичної та виробничої практики. Мотиваційний компонент при реалізації експериментальної методики був забезпечений широким застосуванням ігрових та проблемних методів, сучасних технічних рішень, нестандартним оформленням освітнього середовища, змістовим насиченням навчального матеріалу, що дозволяло підтримувати активність студентів на всіх етапах дослідження.

Ключові слова: педагогічні умови, соціокультурна компетентність, підготовка майбутніх вихователів, полікультурне виховання, діти старшого дошкільного віку.

Tsapliuk O. Experimental verification of pedagogical conditions for preparing future educators to foster sociocultural competence in older preschoolers

The article examines the process of formulating and experimentally verifying the pedagogical conditions necessary for preparing future educators to develop sociocultural competence in older preschool children. The pedagogical conditions were formulated based on the results of factor analysis, which identified four primary factors: organizational, personal, theoretical-subject, and practical-subject. The pedagogical conditions included ensuring the integrative nature of the educational process based on modern pedagogical and technological solutions, fostering a stable motivation to build a theoretical-methodological foundation for educators, enhancing the content and subject richness of educational materials, and emphasizing an environmental focus within the practical component of the educational process.

To verify the effectiveness of these conditions, a model and an experimental methodology for its implementation were developed. The model encompassed five criteria: subject knowledge, pedagogical skills, personal readiness, communication skills, and methodological readiness, and was implemented across three stages: a continuous motivational stage, a cognitive stage, and a practical-evaluation stage. Based on this model, an experimental methodology was devised, which included enriching the content of standard courses with topics on multicultural education, worldview development, and the formation of social norms; introducing three elective courses and extending the tasks within teaching and practical training. The motivational component of the experimental methodology was supported by the extensive use of interactive and problem-based methods, modern technical solutions, unconventional educational environment design, and content-rich learning materials that maintained student engagement throughout the research stages.

Key words: pedagogical conditions, sociocultural competence, preparation of future educators, multicultural education, older preschool children.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 31.10.2024 р.
Прийнято до друку 29.11.2024 р.